

ÉJSZAKA

IRTA

BRÓDY SÁNDOR

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

**Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs,
Simmelweis u. 6/B.**

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

**Látogasson el webáruházunkba, és
böngésszen!**

ISBN 978-615-7002-41-8

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

ÉJSZAKA.....	1
JISBI BÉNOB.....	4
TÓTH TERÉZIA.....	22
KÉT KATONATISZT.....	32
SZINHÁZ UTÁN.....	38
I.....	39
II.....	41
III.....	44
IV.....	45
V.....	47
A FEHÉR RUHÁS ASSZONY.....	50
BESZÉLGETÉS A HŰTLENSÉGRŐL.....	60
TÜNDÉREK KORSZAKA.....	70
MESE A TULIPÁNÉRŐL.....	77
Prologus.....	77
A történet.....	78
Epilogus.....	88
TÉLI REGE.....	90
ERZSIKE HERCZEGNÉ.....	102

JISBI BÉNOB.

A kályha mellett ült a négy fiatal ember, kettő czilinderrel a fején; krumplit sütöttek.

– Jó volna egy kis szalonnát pirítani! – mondá Vratarits Titusz.

– Büdös lesz a szénen; fára pedig «pénz nincs van!» – jelentette ki Kohn Herman, a ki a fa-pénzt – mely nem volt – kezelni szokta.

Meg kellett elégedniök a krumplival. Nem is békétlenkedtek, ez az itthon való vacsorázás, a vizes kolompér serczegése a sütőben: családias idillikus, falusi hangulatot keltett a négy fiatal emberben, a kik egy községből kerültek ebbe a rettentő nagy városba. Ebbe a gazdag Budapestbe, holott az ő nagy szegénységük úgy eltűnt, mint négy csepp esővíz a Dunában.

– Almát is lehetne enni, sütni! – szólt Bazsó és fitymáló duhajsággal húzta a szemére fényes czilinderét.

Vratarits mosolygott:

– Edd meg!

Megvetéssel tekintettek a szoba sarkában pirosuló, részint már érett alma-rakásra. Teli voltak almával e télen,

azt reggeliztek, azt uzsonnáltak. Úgy érezték, hogy kicsirázik, fává, egész almaerdővé nő már bennük. Soh'se fogytak ki belőle, a Herman anyja, a ki gyümölcsös kofa volt Gyöngyösön, minden héten küldött egy kosárral, de a postabért nem fizette meg érte; iszonyu volt kikeríteni, Herman gyöngyöket izzadt, de a világért sem engedte, hogy visszaküldjék. Ez az alma eltette, de egyszersmind tönkre tette őket. Csak arra volt nagyon jó, hogy a tekintélyöket emelte a Mária-utczai lakás háziasszonya előtt. (Közvetve, gyermekei által.)

– Holnap ki fogom vetni ezeket az almákat! – jelentette ki Vratarits, elkedvetlenedve azon, hogy a krumpli nem akart puhulni. Jisbi Bénob, a negyedik fiatal ember, a nagyevő már így rágcsálta, félnyersen. Éhesek voltak mindannyian és egy kissé irigykedve néztek Kohnra, a ki, mint rendesen, öt krajczárért groji sajtot hozatott. Muszájt sajtot ennie vacsorára, különben nem tudott aludni az éjjel. Kultusz, gyógyszer és legnagyobb delikatesz volt neki az a kis darab sárga étel. Hogy ette! jó Isten, hogyan ette! Előbb ünnepélyesen megszagolta. Aztán megszagolta a papirost, melyben hozták. (Egyáltalán mindent megszagolt, a mihez hozzányult.) Aztán elolvasta a papiros tartalmát. Leginkább végrehajtási kérvények, árverési végzések voltak azok. Igen gyakran, sőt tüneményesen gyakran szólottak egy Naszt Bernát nevű alperesről, a ki ezen a néven – ismeretlenül – alak lett köztük, barátjuk, rokonuk... szerették... Egy óra hosszáig is eltartott, a míg az orvosnövendék bonczoló késével fölszelte és megette a grojit. És a másik három, szakállas, bajuszos legény, sokszor kísértésben volt az iránt, hogy kérjenek tőle, mint kis gyerek korukban:

– Adjál! Jól van, nem adsz, megbánod!

Valamennyi szegényebb volt nála. Bazsó Gézának volt ugyan egy tanítványa és fényes ebéd-kosztja azért, de egyéb semmi. Ha abból a pompás ebédből el lehetett volna tenni vacsorára! Ez okon valami készítenő bádoggzsebet emlegetett, de sütemények elsanzsirozásánál soha sem vitte többre. Azon is rajtavesztett egyszer. Az asszony rászólt:

– Mit csinál? kérem.

– Pardon... tévedés!

Vrataritsnak is voltak leczkéi kezdetben. De folyton kurizált az asszonyoknak és mert feltűnő nagy és szép férfi volt, a férjek bizalmatlanok lettek iránta és egy időponton túl, mintha összebeszéltek volna ellene: nem kapott állást. (Egy szakácsnét tanított írásra, de ezt titkolta.) Operáló doktorok elvitték magukkal néha segíteni, iszonyú ereje volt, egy nyomással megzsibbasztotta a beteget. Így keresett néha egy pár forintot.

Jisbi Bénob sem volt szerencsésebb. Jisbi Bénob, helyesebben Braun Sándor, a kit egyetlen nagy csontjai miatt neveztek el a bibliabeli filiszteus néven, egy csudálatos, makacs meggyőződésének volt az áldozata. Úgy vélte, hogy a gyermekeket eldiszteleníti a fül és minduntalan, mindegyik tanítványaét le akarta szakítani. Verte a gyermekeket s e miatt nem volt maradása sehol. Végre is abbahagyta a tanítást, meg a nevelést és egy katona-szabó könyvét vezette, leveleit írta. Valamennyiök közt ő volt a legszegényebb, mert a havi huszonöt

forintjából ötöt el kellett küldeni az apjának, egy igen öreg zsidónak, a ki egyedül élt a mátraalji faluban. A szőlők alatt volt egy kis viskója és két kecskéje. Ezeket legeltette, ezekből élt és abból a pénzből, a mit Jisbi küldött. A mióta csak emlékeztek ketten, mindig a fiu tartotta az apját. És az emberarcú kecskék. Ezen az okon a másik három fiatal ember «kecskének» is hívta Bénobot. Nem igen volt tekintélye, enni is ő kapott utoljára. Természetesnek találta ezt, de azért senki sem tilthatta meg neki, hogy vacsora után meg ne legyen elégedve.

Átlag elég jókedvűek valának mindannyian. Meggyújtották a lámpát, előszedték a könyveket. Egy évet járt mind a négy orvosnövendék, bizvást tanulhattak egy könyvből. Hermus olvasta fel a szöveget, a többiek utána duruzsolták. Legelsőbb is az anatómiai leczkéket vették át, kinozván magukat az izmok neveinek és hová való tapadásának beemlékezésével. Egy kis bajjal ment ez a dolog; Vratarits szidta Kohnt:

– Már megint magadnak tanulsz?

Egy kis antiszemita vita támadt; nem első és nem utolsó e helyen. Bazsó, lutheránus ember, tényleg érzett valami kis gyűlölséget a zsidóság ellen. Vratarits viszont a tréfás antiszemitizmusnak volt barátja. Ez a fajra, vagy a vallásra vonatkozó kis czédulát ragasztott titkon a fiuk kalapjába. Vallásügyi vitákban is fölhevültek nem egyszer. Ezeket csaknem mindig Jisbi Bénob döntötte el, egyszerűen azzal szakítván félbe a vitát, hogy nagy, vörös, szőrös öklével mindenkit összetör: zsidókat és nem-zsidókat. Egyébképpen olyan barátságban voltak, hogy alkalomadtán embert is tudtak volna egymásért ölni.

Ebben a szűk szobában, egymáshoz szorúlva, közös emlékekkel, egy cél által, egyképpen meleg, jó és ártatlan szívvél: hogy is ne ölelkeztek volna össze? A nagy és gazdag városból alig ismertek egy-egy kis részt, annak erkölcséből csak a köcsög-kalap jutott ki nekik; hiába éltek itt a fővárosban már a negyedik éve: falusiak maradtak.

Nem tudtak egész éjjel fenmaradni, hiába közeledett a szigorlat, mindhiába dörzsölték a szemeiket. Tizenkét óra után eloltották a lámpást és lefeküdtek sorjában egymás mellé. Az ágyba Jisbi Bénob feküdt, ő rajta volt a sor. Egy kissé pipáztak, egy keveset beszélgettek régi gimnáziumbeli tanáraikról. Valamelyik utánozta az egyiket, azon nevettek egy sort, aztán elhallgattak.

Vratarits tette magát, hogy horkol, de csak boszantani akarta a többit, nem aludt sem ő, sem a másik három. A rossz szénnek most jutott eszébe felgyúlni, felgyúlt s világított. A házmaster csengettyűje minduntalan szólott, az ablak alatt meg a kovácslegények cziczáztak a cselédekkel. Aztán azt sem tudták, honnan vesznek a szigorlatra pénzt. Egyik hazudta a másiknak, hogy van, és nem volt egyiknek sem.

– Az ördög vigye ezt az életet, – szólalt meg Bazsó – beállok kelnernek.

Nem feleltek rája, azzal hagyták helyben. Herman reflektált rá csak később:

– Valakit meg kéne ölni.

– Kuttyák, nincs pénzetek a vizsgára! – jegyezte meg Vratarits.

– Hát neked van? – kérdezték egyszerre hárman is.

– Nincs.

– Mi lesz veletek? – szólt álmatagon Jisbi. Nevettek; hanem hamarosan hozzátette: és velem!

Itt megálltak. Mindnyájukból kitört az elégedetlenség éttrendjük ellen. Bazsó a hygiene szempontjából ítélte el az egészet. Vratarits letorkolta:

– Éhezünk, az igaz, mint a kolozsvári ebek.

Régen uzoválták, most kezdték észrevenni. Különösen a vasárnap délutánok borzasztóak; nem menni sehová. Minden ünnepezen eljön egy gyógyszerész-hallgató, elhozza a hegedűjét, Hermus megszagolja a gyantát, aztán mulatnak. Iszonyú.

Felültek az ágyban; meggyújtották a lámpát.

– Mit kéne tenni? – kérdé Jisbi.

– Lopni! – szólt az egyik.

– Eladni magunkat! – mondá Kohn, de megbánta, mert kinevették, hogy ő az összetöpörödött kis figurájával el akarja magát adni előre – férjnek.

Mégis csak megmaradtak ennél a témánál. Szerfölött érdekelte őket, hogy vannak előrelátó apák, kik fiatal orvosnövendékeket kitaníttatnak a költségükön – a leányaik számára. Mindnyáján tudtak ilyen esetekről, e

fajta szerződésről. A fiatal ember eljegyzi a leányt, aztán pénzt kap a rigorozumokra, meg arra a mi kell. Ehetik, ihatik, még egy-egy olcsó szeretőt is tarthat.

– Nem is olyan rossz! – jegyezte meg István. Lásd Bénob, te megtehetnéd. Aztán kitarthatnál bennünket.

Egészen fölélénkültek. Beszélgettek mindaddig, a míg csak tartott a lámpásban a bél. Elfogyott, hajnal lett, elaludtak.

Az azután következő napok rosszabbul teltek, mint az előbbiek. Fölfedezték a maguk nyomoruságát, fölmérték, lerajzolták, a képe ott volt előttük folyton. A hónap vége is elkövetkezik, új szállitmány alma is érkezett...

Jisbi Bénob sok drága eledelkkel érkezett meg egy napon. A kovács-inas két butellia bort hozott utána.

Iszonyuan befütöttek a pléhkályhába.

Javában étkeztek már, a mikor valamelyiknek eszébe jutott megkérdezni:

– Hol loptad a pénzt, Sándor?

Mutató ujját – olyan volt, mint egy lécz – fölemelve, Bénob szólt:

– Titok, roppant titok!

Nagyon kíváncsiak voltak a titokra, mely olyan pompásan eresztett, hogy nem igen voltak szükségben többé. Hermus dupla sajtot ehetett, sőt a többiek is vacsorálhattak, habár csak otthon, papírról. A két keresztény néha – leginkább a képes ujságok kedvéért –

elment valami belvárosi kávéházba és valami könnyű
eledellel élt, a miért oszt' nem tudott aludni egyikőjük
sem. Ilyenkor felköltötték Jisbit, a ki szintén általában
könnyű álmu volt egy idő óta. Kártyáztak hármában,
fölrásra, elnyertek egymástól vagy egy pár százezer
forintot, nevettek, lármáztak, veszekedtek, míg Hermus
álmában fölmászott az üresen hagyott ágyba és ott
folytatta álmát, felelvén gimnáziumbeli tanárjának:

– «Vade me liber, ibis in urbem...»

Megakadt, öreg arcza, fényes, nagy, szinte kopaszodó
homloka is elhalványodott. Mintha a tanár rárivalt volna.
Kétségbeesve nyögte az «urbem»-et, nem tudta tovább.

A fiuk megszokták már, hogy álmában hangosan
bajlódott a fehér papokkal. Nem is vetettek rá ügyet.
Nappal boszantották egy kissé, ámbátor mindent elnéztek
neki. Különösen Jisbi szerette nagyon, egyszer egy egész
partitúrát hozott neki. Hermus majd megbolondult
örömeben, százszor is megszagolta a hangjegyeket, aztán
nyomban lefeküdt az ágyra és füttyölve olvasta az operát.

Sőt egyszer jegyet is hozott neki az opera színházba.
«Kapta.» Össze-vissza forgatták a jegyet, Hermus félt,
hogy kilöki vele, nem érvényes. De beeresztették, ott volt
véges-végig, először életében. Nem lehetett vele beszélni,
a mikor hazajött. Csak a Jisbi vállát, feje-búbját ütögette
hálásan.

– Te, te, – mondá – még egyszer bezárnak
valamennyiünket!

A másik kettő is gyanakodva nézett Bénobra. Az meg egyszerre elszomorodott.

– Miért? – kérdé.

– A jegy... a pénz... a vacsorák.

Mindnyájukat elkedvetlenítette ez a jólét, melyet társuk titkos módon szerzett meg nekik. Vratarits a lehorgasztott fejét vakarta:

– Csak azt mondd meg, hogy nem valami becstelenség...

– Ahogy felfogjuk a dolgot! – mondá Jisbi nevetve és elpirulva.

Megrémültek, faggatták, végre is megnyugtatta őket.

– Egy kis kölcsön, egy megbolondult rokonomtól, ne féljetek.

– Szamarak! – tette hozzá később igaz haraggal.

Ez a hang megnyugtatta őket egy kissé. Kevesebbet spionkodtak utána, egyszer éjjel mégis meglesték. Későn jött haza, izgatott és szótlan volt, hamar lefeküdt és valamit tett a párnája alá.

Nem aludt el egyikük sem, visszafojtott lélekzettel várták, mi lesz.

Jisbi Bénob éjfél felé felült ágyán és hallgatódzott. Aztán párnája alól kivette az ismeretlen tárgyat, meggyújtott egy gyufát, annak a világánál nézte. A fiuk a paplan alól sunyin lesték, hogyan élénkültek meg